

Oevers Deurzerdiep echt natuurvriendelijk

De aanleg van natuurvriendelijke oevers is in Nederland een populaire maatregel om het ecologisch functioneren van watergangen te verbeteren. In hoeverre de maatregel ook ecologisch rendement oplevert, is echter niet altijd duidelijk. Onderzoek hiernaar moet niet alleen daarover informatie geven, maar ook over het onderhoud van de oevers. In het beheersgebied van Waterschap Hunze en Aa's is in het kader van een afstudeeronderzoek het ecologische effect bepaald van de aanleg van natuurvriendelijke oevers in het Deurzerdiep (stroomgebied Drentse Aa). Op basis van bestaande onderzoeksmethodieken is een geautomatiseerd beoordelingssysteem ontwikkeld.

Het Deurzerdiep is een gekanaliseerde middenloop in het stroomgebied van de Drentse Aa. In 1996 zijn hier natuurvriendelijke oevers aangelegd. Het beektraject, dat zich op vijf kilometer ten zuidoosten van Assen bevindt, is in 1997 over een lengte van 400 meter aan één kant natuurvriendelijk

ingericht. Doel hiervan was het creëren van een zone waarin oever- en waterplanten en bijbehorende fauna zich optimaal kunnen ontwikkelen. In de meeste gevallen wordt gestreefd naar een oever die een geschikte biotoop biedt aan meerdere soorten. In het geval van het Deurzerdiep is met dit doel een plas-draszone aangelegd. Dit is een talud dat gelijk met of onder de waterspiegel ligt en een waterlaag tot 15 à 20 cm heeft en periodiek kan droogvallen. Een belangrijk doel is de snellere ontwikkeling van de oevervegetatie. Voor deze ingreep is de steile oever weggegraven, waardoor de vochtgradiënt is vergroot.

Het voormalige Zuiveringsschap Drenthe heeft na de realisatie van de oever een monitoringsprogramma gestart om de ecologische effecten van de maatregel te volgen. Na de waterschapsfusie in 2000 heeft Waterschap Hunze en Aa's de monitoring voortgezet. Hierbij is gekeken naar water- en oeverplanten, waterinsecten en waterkwaliteit. De resultaten worden niet alleen gebruikt voor het beoordelen van de effecten van het natuurvriendelijk inrichten van de oevers. Ze dienen ook als basis voor het geven van adviezen voor het onderhoud, dat uitwerking krijgt in een onderhoudsbeheersplan.

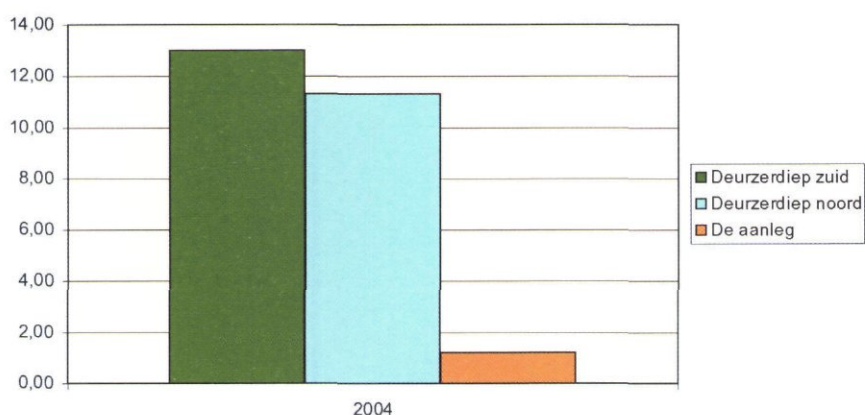
Beoordelingsmethode

Bij de opzet van de evaluatie is er van uitgegaan dat de oevers worden beoordeeld op basis van verandering in natuurkwaliteit. In eerste instantie is onderzocht welke bestaande beoordelingsmethoden voorhanden zijn. Het blijkt dat de meeste in omloop zijnde methoden gebruik maken van streef- en referentiebeelden. Dit betekent dat een theoretische situatie wordt beschreven waarmee men de huidige situatie vergelijkt. Deze methode heeft als nadeel dat de keuze van het referentiebeeld arbitrair is en afhankelijk van de abiotische omstandigheden waarbinnen de oever zich bevindt. Om, ongeacht de situatie, oevers te kunnen vergelijken is gekozen voor een meetlatmethode.

Een meetlat geeft een natuurwaardering op basis van de natuurwaarde van individuele soorten en hun mate van voorkomen. In eerste instantie wordt hierbij aan iedere soort een natuurwaarde gegeven op basis van zeldzaamheid, kenmerkendheid en kwetsbaarheid. Het waarderen van deze kenmerken is uitgevoerd op basis van bestaande waarderingen. Deze zijn onder andere ontleend aan de methode voor vegetatiebeoordeling die de Provincie Gelderland gebruikt en het Natuurcompendium van het Milieu-

De natuurvriendelijke oevers van het Deurzerdiep.

Beoordeling natuurwaarde op basis van libellen.

en Natuurplanbureau. De natuurwaarde van een gebied, in dit geval een oever, wordt bepaald door de som van de afzonderlijke natuurwaarden, gecorrigeerd met een factor voor de mate waarin de soort voorkomt. Afhankelijk van de wensen en mogelijkheden kunnen verschillende groepen organismen als libellen, macrofauna, vegetatie en vlinders meegenomen worden in de beoordeling.

De meetlatmethode is door zijn opzet eenvoudig te automatiseren. In de analyse worden de gegevens van de geïnventariseerde oever vergeleken met de reeds vastgelegde informatie over soorten. De onderzoeksgegevens worden overzichtelijk in tabellen weergegeven. Op deze manier is zeer snel een verband te leggen tussen de resultaten en de gegevens waarop ze gebaseerd zijn. De methode biedt mogelijkheden om verschillende soorten oevers, ook met verschillende abiotische parameters, met elkaar te vergelijken. Het systeem is zo opgezet dat een beeld gegeven wordt over ontwikkelingen in ruimte, maar ook in tijd. Voor de analyse van het project Deurzerdiep is gebruik gemaakt van de soortgroepen vissen, vegetatie, macrofauna, vlinders en libellen. In de grafiek is de uitkomst te zien van de analyse voor de groep libellen.

Uit de grafiek blijkt dat de natuurwaarde het hoogst scoort bij de heringerichte oevers. De referentielocatie 'De Aanleg' blijft duidelijk achter. Voor de oeverplanten blijkt het landgebruik in het aanliggende percelen mogelijk een bepalende dan wel beperkende factor te zijn voor de oeverontwikkeling. Op de locatie waarbij het achterliggende perceel als natuurgebied wordt beheerd, vinden we relatief meer beekdal- en ruw walstro.

Op basis van de uitkomsten komt het

waterschap tot de conclusie dat de ecologische kwaliteit van de oevers de afgelopen jaren verder is toegenomen. Met name de vegetatie-ontwikkeling en de aanwezigheid van libellen en vlinders scoort hoog. Hierbij is een vergelijking gemaakt met een standaard ingerichte en onderhouden oever een paar kilometer stroomafwaarts. De aanwezigheid van snoek en paling geeft de indicatie dat de oevers ook geschikt zijn voor vissoorten met een voorkeur voor plantenrijke omgeving.

De methode blijkt goed te werken in de beoordeling van de natuurwaarde / natuurvriendelijkheid van oevers langs gekanaliseerde beektrajecten. Voordelen zijn onder andere de gebruiksvriendelijkheid en de snelheid waarmee een bruikbaar resultaat verkregen kan worden. De verwachting is dat deze methode ook bruikbaar is voor oevers langs andere watertypen.

Om de natuurwaarde verder te versterken is onder andere de aanbeveling gedaan om bij het beheer en onderhoud van het Deurzerdiep te streven naar meer heterogeniteit in de oevers en daarmee een grotere diversiteit in de flora- en faunagemeenschap. Het onderhoud dient hiervoor gefaseerd te worden uitgevoerd. Dit betekent concreet dat niet de hele oever tegelijk wordt gemaaid en dat het maaisel wordt afgevoerd. Dit laatste om zoveel mogelijk voedingsstoffen af te kunnen voeren. 🌱

'Evaluatie natuurvriendelijke oevers Deurzerdiep. Ontwikkeling van een methode om natuurvriendelijke oevers te beoordelen'. Iwan de Vries (2004). In opdracht van Waterschap Hunze en Aa's.

Voor meer informatie: Iwan de Vries
06 46 22 06 79, Jeroen Meeuse en Herman Wanningen (Waterschap Hunze en Aa's)
(0598) 69 36 05 / 69 36 09.